

Delregionalt tillväxtprogram för Skaraborg 2008-2013

.....
SKARABORGS KOMMUNALFÖRBUND
ANTAGET AV STYRELSEN 2007-12-21

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

INLEDNING	3
Regionala tillväxtprogram	3
Vision Västra Götaland	3
Regionövergripande tillväxtprogram för Västra Götaland	3
Lärdomar från tillväxtprogramsarbetet 2004-2007	4
SAMMANFATTANDE ANALYS	5
Inledning	5
Utgångspunkt i hållbar utveckling och en globaliserad kunskapsekonomi	5
Skaraborgs förutsättningar i den globaliserade kunskapsekonomin	6
INRIKTNING OCH GENOMFÖRANDE	8
Övergripande mål	8
Målbilder	8
Genomförande	8
PROGRAMOMRÅDEN	10
En attraktiv och synlig region	10
En konkurrenskraftig region präglad av hållbar tillväxt, innovation och förnyelse	12
En region med en långsiktigt hållbar infrastruktur	15
FINANSIERING	17

Bilagor:

1. Analys
2. Indikatorer

1. INLEDNING

1.1 Regionala tillväxtprogram

Syftet med regionala tillväxtprogram är att från regionala förutsättningar nå bättre samordning och samverkan mellan olika aktörer som arbetar med frågor som påverkar näringslivets långsiktiga utveckling. Målet är robusta hållbara lokala arbetsmarknadsregioner.

Tillväxtprogram anger lokala och regionala prioriteringar för att stödja en långsiktig och hållbar utveckling av näringslivet. Programmet är ett verktyg för att prioritera och koordinera resurser i tillväxtarbetet. Dessa resurser finns hos en rad olika intressenter som kommuner och region, universitet och högskolor, andra statliga myndigheter, i EU-program etc.

I Västra Götaland består tillväxtprogrammet av ett regionövergripande och fyra delregionala program. Regionutvecklingssekretariatet har en koordinerande roll för programprocessen och det regionala helhetsperspektivet. För de delregionala programmens utformning och genomförande ansvarar respektive kommunförbund.

1.2 Vision Västra Götaland

Hållbar utveckling utgör en gemensam värdegrund för det regionala utvecklingsarbetet i Västra Götaland. Hållbar utveckling omfattar tre dimensioner – den miljömässiga, den sociala och den ekonomiska, som alla bör beaktas i ett längre tidsperspektiv. De är sinsemellan beroende och ska samspela och förstärka varandra. Nuvarande och kommande generationer ska tillförsäkras sunda ekonomiska, sociala och miljömässiga förhållanden. Det innebär att alla beslut ska utformas på ett sätt som beaktar ekonomiska, social och miljömässiga konsekvenser i ett längre tidsperspektiv.

Med hållbar utveckling som grund har Vision Västra Götaland arbetats fram i bred politisk enighet. Visionen är grunden för utvecklingsarbetet i Västra Götaland. Visionens fem fokusområden om ett livskraftigt och hållbart näringsliv, om att vara ledande i kompetens- och kunskapsutveckling, om en hög standard på infrastruktur och kommunikationer, om att vara en ledande kulturregion och om att ha invånare med en god hälsa har väglett tillväxtprogrammets inriktning. Med grund i visionen ska fyra generella perspektiv: ett gemensamt Västra Götaland, jämställdhet, integration och internationalisering genomsyra genomförandet av tillväxtprogrammet.

1.3 Regionövergripande tillväxtprogram för Västra Götaland 2008-2013

Målet för det regionövergripande tillväxtprogrammet är *att Västra Götaland ska vara en attraktiv och väl sammanhållen internationellt konkurrenskraftig region*. Befolkningen ska öka och sysselsättning och kunskapsnivåer i företag och organisationer utvecklas minst i nivå med jämförbara svenska regioner i alla regiondelar.

Programmet inriktas på att stimulera nyskapande, ta tillvara mänskliga resurser samt på att utveckla infrastrukturen. Inom programområdena koncentreras insatserna mot att nå ett antal målbilder.

Programmet omfattar följande programområden och underliggande målbilder:

⇒ *Stimulera nyskapande*

1. En attraktiv region för studenter och kvalificerad arbetskraft från hela världen
2. Aktiva, kreativa och delaktiga invånare
3. Näringsliv och offentlig sektor som präglas av nyskapande och förnyelse
4. Affärsdrivet utvecklingsarbete för miljö, internationalisering och globalt ansvar

⇒ *Ta tillvara mänskliga resurser*

1. Invandrarnas kompetens och kunnande tas till vara
2. Ungdomar och vuxna nyttjar bra möjligheter till livslångt lärande
3. Jämlikhet i utbildningssystem och på arbetsmarknaden
4. Arbetsplatser med engagerade medarbetare och låg ohälsa

⇒ *Utveckla infrastrukturen*

1. Infrastruktur och transportsystem som ger invånare och företag bra utvecklingsmöjligheter
2. Stark global konkurrensposition för högskolor/universitet, kultur och besöksnäring
3. Kraftsamling för en mindre fossilberoende ekonomi
4. Offentlig sektor går före och stimulerar hållbart företagande, regional utveckling och FoU

1.4 Lärdomar ifrån tillväxtprogramarbetet 2004-2007 ¹

I en halvtidsutvärdering av Skaraborgs tillväxtprogram 2004-2007 lämnades följande rekommendationer inför det fortsatta programarbetet i Skaraborg.

- ⇒ Arbeta med programmets "affärsidé" – identifiera och utveckla det "Skaraborgska"
- ⇒ Anpassa programmet till resurserna - prioritera insatserna
- ⇒ Anpassa organisationen till uppgifterna och resurserna – tydliggör politikernas roll och förenkla det praktiska genomförandet

Inför den nya programperioden har dessa synpunkter beaktats. Under 2006 beslutades att ta fram rapporten "Skaraborg och Kunskapsekonomin – en utredning av Skaraborgs utvecklingsförutsättningar". Dels som ett underlag för att identifiera det "Skaraborgska". Dels som ett underlag för tydligare prioriteringar. Från och med 2007 har kommunerna gett Skaraborgs Kommunalförbund ett tydligare mandat att genomföra tillväxtprogrammet, vilket har förenklat såväl beslutsprocessen som det praktiska genomförandet.

När det gäller själva genomförandet av olika insatser, så lyftes följande slutsatser fram:

- ⇒ Det är viktigt att säkerställa målgruppens engagemang och verkliga efterfrågan.
- ⇒ Projektens bärande idé måste vara väl definierade och avgränsade samt genomförandemodellerna för arbetet väl utvecklade och konkretiserade.

Dessa slutsatser kommer att vara vägledande i själva genomförandet av programmet.

---

¹ *Halvtidsutvärdering av tillväxtprogrammet, Tillväxt Skaraborg (2006), s. 53-55*

2. SAMMANFATTANDE ANALYS

2.1 Inledning

Skaraborg har som helhet haft en relativt god utveckling den senaste tioårsperioden. Krisen under första halvan av 1990-talet drabbade flera delar av Skaraborg hårt när ett stort antal arbetsplatser slogs ut. Återhämtningen på 2000-talet har gått bättre, inte minst för de centrala delarna kring Lidköping-Skara-Skövde.

Skaraborg som helhet har sedan 2001 haft en positiv befolkningsutveckling, med i genomsnitt 340 personer per år. Industrin har utvecklats väl den senaste 10-årsperioden. Såväl Skövdes LA som Lidköpings LA har utvecklats i nivå med, eller som i Lidköpings fall, betydligt bättre än för riket. Produktion och produktivitet har ökat i samma nivå som Göteborgsregionen.

Utifrån antagandet om en ökad global konkurrens och ett högt omvandlingstryck med tillväxt framförallt i kunskapsintensiv industri och tjänstesektor står dock Skaraborg inför omfattande utmaningar.

Nedan presenteras en sammanfattad analys av Skaraborgs förutsättningar i den globaliserade kunskapsekonomin enligt en modell som presenteras nedan.

För en mer utförlig analys hänvisas till bilaga 1 alternativt till rapporten "Skaraborgs och kunskapsekonomin – en utredning av regionens utvecklingsförutsättningar", som legat som grund för analysen.

2.2 Utgångspunkt i hållbar utveckling och i en globaliserad kunskapsekonomi

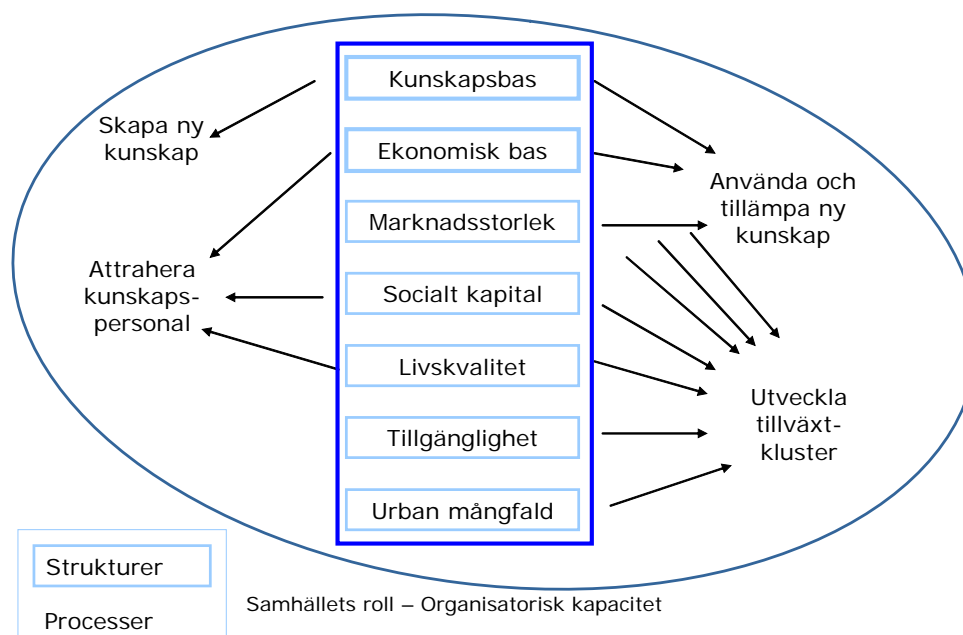
Analysen tar sin utgångspunkt i hållbar utveckling och i en globaliserad kunskapsekonomi.

Förutsättningarna för utveckling i Skaraborg har ändrats radikalt de senaste decennierna. Vi befinner oss i en allt mer global och konkurrensutsatt värld. Konkurrensen om invånare och företag har ökat. Storstaden och de stora marknaderna ger mer variation och lockar när kunskapsekonomin tränger in och tar över traditionella verksamheter. Att konkurrera med kinesiska eller indiska löner och arbetsvillkor framstår som otänkbart. Det är i en utvecklad kunskapsekonomi vi bör söka vår framtid.

En regions förutsättningar att vara attraktiv och framgångsrik i kunskapsekonomin förutsätter uthållighet, koncentration och ett utvecklingsarbete som omfattar förhållanden i såväl ekonomin, den sociala dimensionen som miljön. Utvecklingsarbete i kunskapsekonomin handlar därmed i grunden om hållbar utveckling. Det innebär att alla beslut ska utformas på ett sätt som beaktar ekonomiska, social och miljömässiga konsekvenser i ett längre tidsperspektiv.

Regioner som vill vara framgångsrika i kunskapsekonomin behöver ha vissa grundläggande strukturer på plats. En stark kunskapsbas med kvalificerad forskning/utbildning och en diversifierad och mångsidig ekonomi utgör grunden. En grund som i praktiken förutsätter en region med ett visst befolkningsunderlag och bygger på en god tillgänglighet både lokalt, regionalt och med omvärlden. En hög attraktivitet för befolkning och inte minst "kunskapsarbetare" förutsätter i sin tur hög livskvalitet, ett positivt socialt kapital, att klyftorna inte blir för stora och gynnas av mångfald.

Figur 1 Grundläggande strukturer och processer för en kunskapsregion

Källa: Skaraborg och kunskapsekonomin – en utredning av regionens utvecklingsförutsättningar, Västra Götalandsregionen (2007), s. 11

Starka strukturella förutsättningar ger goda möjligheter till en bra utveckling i kunskapsekonomin. Om dessa strukturella förutsättningar inte omsätts i väl fungerande processer i en region förlorar de snart i innehåll och värde. Här finns ett uppdrag för såväl den offentliga sektorn som regionala partnerskap att stödja utvecklingsarbetet genom att agera för att befolkning och inte minst väl utbildade kvinnor och män attraheras till regionen, att ny kunskap skapas, att ny kunskap leder till nya affärer men också till en fortsatt utveckling av regionala styrkeområden eller kluster.

2.3 Skaraborgs förutsättningar i den globaliserade kunskapsekonomin

De grundläggande strukturella förhållandena i Skaraborg är sammantaget svaga i förhållande till de krav som kunskapsekonomin ställer.

De styrkor som finns måste utnyttjas väl. En befolkningsrik lokal arbetsmarknad är den tydligaste tillgången och ger förutsättningar för ökad attraktivitet². De lokala arbetsmarknaderna i Skaraborg har vuxit samman det senaste decenniet. För högskoleutbildade utgör Skaraborg nu en gemensam arbetsmarknad och invånarna blir allt mer inbördes beroende av utvecklingen i hela området. God lokal framkomlighet och god tillgänglighet till Göteborg och

² Sambandet mellan den lokala marknadens storlek och dess utveckling av befolkning, sysselsättning och ekonomi är långsiktigt mycket starkt. För invånarna lockar det breda utbudet av arbetstillfällen. För företagen lockar det bredare utbudet av personal och den större lokala marknaden. Ett bredare utbud av personal och en större lokal marknad fördelar de fasta kostnaderna på fler och bidrar till specialisering och mångfald. Ett tätt centrum stärker förutsättningarna att utnyttja den stora marknadens fördelar.

Stockholm med snabbtåg i centrum av regionen kompletterar dessa fördelar. Livskvaliteten är hög, enligt tillgängliga data, enligt ledare från olika delar av samhället och enligt entreprenörer som verkar i regionen.

Men strukturen behöver förstärkas på en rad områden. Den ekonomiska basen är diversifierad men det saknas uppenbart spets och bredd i denna diversifiering. Kunskapsbasen är relativt svag med låg utbildningsnivå, ett begränsat antal högskolestuderande och behov av tydligare specialisering. Homogenitet snarare än mångfald är Skaraborgs kännetecken när det gäller invånare. Tillgängligheten i ett internationellt europeiskt perspektiv är dålig. Olycksriskerna är höga och hastigheterna låga på de största genomfartsvägarna.

Utvecklingen i Skaraborg det senaste decenniet visar på en försvagad konkurrenskraft gentemot omvärlden. Skaraborgs kärnverksamheter inom jordbruk, livsmedel, boende och fordon har klarat att öka produktion och produktivitet, men inte lyckats ta nya marknadsandelar i en omfattning som leder till nya jobb. Befintliga kluster är hårt konkurrensutsatta. Utbildningsnivåerna inom dessa branscher och även generellt inom befolkningen har genomgående ökat långsammare än i omvärlden. Nyföretagandet är lågt och ökar sakta. Befolkningsutvecklingen är med några undantag relativt svag. Ett bälte från Lidköping med omnejd över Skara och Skövde mot Hjo visar något starkare utveckling.

Förmågan att attrahera invånare måste stärkas. För att det ska ske behöver organisation och ledarskap utvecklas så att det stora befolkningsunderlaget och den höga livskvaliteten medverkar till att attrahera nya också väl utbildade invånare. Utveckling och tillämpning av nya kunskaper behöver förstärkas ytterligare så att de områden som regionen är specialiserad inom klarar den fortsatta konkurrensen bättre än i dag. Ögonen behöver öppnas mot nya områden där Skaraborg i samverkan med övriga Västra Götaland och inte minst Göteborg har stora resurser och kunskaper.

När det gäller ledarskapet och organiseringen av utvecklingsarbetet i Skaraborg så finns en stor förbättringspotential. Den allmänna uppfattningen är att det har gjorts stora ansträngningar för att utveckla samverkan, speciellt de sista åren. Men även om det näringslivsinriktade arbetet inom ramen för tillväxtprogrammet 2004-2007 fungerat relativt väl, så är ambitionerna när det gäller mellankommunal samverkan och samsyn i stort betydligt större än de resultat som uppnåtts.

3. INRIKTNING OCH GENOMFÖRANDE

3.1 Övergripande mål

Tillväxtprogramarbetet i Skaraborg ska medverka till att göra Skaraborg till en mer attraktiv och väl sammanhållen internationellt konkurrenskraftig region. Attraktiv för företag och verksamheter samt de kvinnor, män, ungdomar och barn som bor i eller besöker regionen. Internationell konkurrenskraft genom en långsiktig kunskapsdriven utveckling som innebär ständig förnyelse och en hållbar utveckling av näringslivet. Väl sammanhållen i meningen av vidgade lokala marknader för utbildning, arbete och fritid för invånarna.

3.2 Målbilder

Utgångspunkten är Skaraborg, vår gemensamma region, där helhetssynen är överordnad de lokala perspektiven.

Programmet utgår ifrån ett antal gemensamma målbilder för utvecklingen i Skaraborg:

- ⇒ En attraktiv och synlig region
- ⇒ En konkurrenskraftig region präglad av hållbar tillväxt, innovation och förnyelse
- ⇒ En region med en långsiktigt hållbar infrastruktur

Inom respektive målbild koncentreras insatserna till ett antal tematiska prioriteringar som tar sin utgångspunkt i möjligheter och systembrister som identifierats. Respektive målbild, som också utgör programområden beskrivs närmare i kapitel 4.

3.3 Genomförande

Skaraborgs tillväxtprogram anger delregionala prioriteringar för att stödja en långsiktig och hållbar utveckling av näringslivet. Programmet är ett verktyg för att prioritera och koordinera resurser i tillväxtarbetet. Dessa resurser finns hos en rad olika intressenter som kommuner och region, universitet och högskolor, andra statliga myndigheter, i EU-program etc.

Genomförandet bygger på två delar:

- ⇒ Att genomföra programmet på bred front där tillväxtprogrammet är en del av deltagande aktörers ordinarie arbete, dels genom egen verksamhet, dels i samverkan med andra.
- ⇒ Att genomföra särskilda insatser för att nå målbilderna genom att lösa identifierade systembrister alternativt utnyttja möjligheter.

Principer och urvalskriterier

Utvecklingsarbetet i Skaraborg har hållbar utveckling som värdegrund och ledstjärna. Detta innebär att tillväxtprogrammet ska medverka till att:

- ♦ Stärka ekonomins långsiktiga utvecklingskraft och främja innovationer
- ♦ Utveckla humankapital, socialt kapital och bidra till kulturell förnyelse
- ♦ Minskad miljöpåverkan och en livskraftig miljö
- ♦ Jämställdhet och integration
- ♦ Regional sammanhållning och regional balans
- ♦ Regionalt, nationellt och internationellt samarbete

I genomförandet av programmet ska åtgärder som tydligt driver följande frågor prioriteras:

- ♦ Företagsamhet och företagande ska gynnas för att skapa stärkta förutsättningar för entreprenörer att verka
- ♦ Utveckling av mer hållbara, samordnade system inom t.ex. innovationsfrämjande, entreprenörskap, transporter, FoU, kompetensförsörjning och boende
- ♦ Ökad samverkan mellan företag, kunskapsproducenter och samhället i övrigt
- ♦ Mer energieffektiv produktion och konsumtion samt minskat beroende av fossil energi
- ♦ Avtagande miljöpåverkan i förhållande till befolkning och produktionsresultat
- ♦ Hänsynstagande till de övergripande målen om jämställdhet och integration
- ♦ Kunskapsspridning och samverkan

Programråd

För att underlätta för kommuner, näringsliv, organisationer, arbetsmarknadens parter, universitet och högskolor och social ekonomi att på ett effektivt sätt samverka, samordna sina insatser samt påverka genomförandet av tillväxtprogrammet ska programråd inrättas.

Programråden består av centrala aktörer med koppling till tillväxtprogrammets programområden. Rådet har till uppgift att underlätta arbetet med att koordinera utvecklingsarbetet samt bidra till de årliga uppföljningarna.

Årliga genomförandeplaner

Inför varje år ska mer detaljerade genomförandeplaner för arbetet inom respektive programområde utarbetas i samarbete med programråden. Genomförandeplanen fastställs av styrelsen för Skaraborgs Kommunalförbund och är underlag för årliga beslut om kommunal finansiering av tillväxtprogrammet.

Beslutande organ

Beslut om medfinansiering av projekt fattas av Tillväxtutskottet, som består av tre politiker valda av Kommunalförbundet styrelse. Till utskottet adjungeras ledamöter valda av organisationer som företräder Skaraborgs näringsliv, utbildning och sociala ekonomi.

Inför beslut om medfinansiering ska respektive ärende beredas av ansvarig samordnare på Skaraborgs Kommunalförbund, i samråd med programråd och kommuner.

Former för uppföljning och utvärdering

Genom att bygga in lärandet i arbetsmodellen och successivt tillföra ökad kunskap möjliggörs ett mer effektivt genomförande av programmet. Uppföljning och utvärdering ska ske genom en löpande processutvärdering baserad på tre olika aktiviteter:

- ♦ En utvärderare anlitas för att kontinuerligt bedöma i vilken mån de tematiska prioriteringarna genomdrivs på ett samlat och effektivt sätt.
- ♦ Årliga processutvecklingsseminarier arrangeras, i syfte att sätta respektive projekt i ett större perspektiv och genom omvärldsanalys och konstruktiv kritik från sakkunniga och utvärderare ge stöd för fortsatta diskussioner om framgångsfaktorer.
- ♦ Statistiska analyser och jämförelser med andra regioner för en bedömning av utvecklingen för respektive målbild.

4. PROGRAMOMRÅDEN

4.1 En attraktiv och synlig region

Målbild år 2014

Skaraborg har ökat sin befolkning till 260 000 invånare. Nettoutflyttningen av både kvinnor och män i åldern 18-29 år har minskat. En starkt bidragande faktor till denna utveckling är fler studenter vid våra lärosäten och fler studenter som stannat kvar som verksamma i Skaraborg. Skaraborg har tagit ytterligare steg mot att bli en gemensam arbetsmarknadsregion, vilket ökat invånarnas tillgänglighet till arbete, utbildning och fritid. Skaraborg är en välbesökt och inkomstbringande turistregion vilket bidragit till att profilera och marknadsföra den goda livskvaliteten. Kvinnor och män i Skaraborg lever i sunda jämställda, ekonomiska, sociala och miljömässiga förhållanden, vilket ytterligare stärkt livskvaliteten. Det gemensamma strategiskt långsiktiga arbetet, som genomförts med bredd och kraft, har starkt bidragit till den positiva utvecklingen.

Förutsättningar

I övergången till en ekonomi som domineras av kunskaper och nyskapande av kunskap, har invånarna tagit över från råvaror, kraftkällor eller fabriker som den viktigaste resursen för företagens utveckling. Företagen får söka sig till människan istället för tvärtom.

Befolkningsutvecklingen i Skaraborg har de senaste 25 åren varit i stort konstant. Den positiva befolkningsutvecklingen är koncentrerad till stråket längs Vänerkusten, via Lidköping, Götene, Skara, Skövde och över till Vättern och Hjo. I övriga kommuner har befolkningen minskat. I Karlsborg, Töreboda och Gullspång har befolkningsutvecklingen varit mycket negativ. Bevis på den låga attraktionskraften ges av de relativt låga fastighetspriserna samt flyttströmmarna. Även om flyttmönstren stärkts under senare år, så sker en fortsatt nettoutflyttning av ungdomar. När det gäller Skaraborgs attraktionskraft för befolkning med längre utbildning så är denna svag i förhållande till andra jämförbara regioner.

De två viktigaste faktorerna för att attrahera nya invånare är en hög livskvalitet samt en bred och spetsig arbetsmarknad.

Arbetsmarknadens bredd och spets är helt beroende av arbetsmarknadens storlek och täthet. Skövdes LA³ är Sveriges nionde mest befolkningsrika. Lidköpings LA återfinns på plats 27 av 87 regioner. Utvecklingen av arbetsmarknaden med större rörlighet kommer att ge en gemensam arbetsmarknadsregion i Skaraborg med en kvarts miljon invånare och kommer då att vara en av de fem mest befolkningsrika i Sverige

Livskvaliteten omfattar såväl attraktivt boende, njutbar natur- och stadsmiljö, tillgång till nöjen och kultur såsom en fungerande samhällservice. Livskvaliteten anses som genomgående hög i Skaraborg, men kunskapen om Skaraborgs företräden i omvärlden bedöms vara mycket låg.

En hög attraktivitet som boenderegion förutsätter även ett positivt socialt kapital och att klyftorna i samhället inte blir för stora.

---

³ LA står för lokal arbetsmarknad, vilken avgränsas statistiskt av SCB och är baserad på invånarnas pendlingsmönster.

Fyra målgrupper

⇒ **Studenter**

Med koppling till nettoutflyttningen av ungdomar samt Skaraborgs relativt låga utbildningsnivå gäller det att i ökad utsträckning locka och behålla studenter.

Konkurrensen om studenter mellan högskolorna ökar och värdet av att en högre andel stannar kvar i Skaraborg efter avslutade studier kan knappast överskattas. För denna målgrupp är en attraktiv arbetsmarknad, en intressant stadsmiljö samt ett bra och prisvärt boende viktigt.

⇒ **Entreprenörer**

Mot bakgrund av det relativt låga nyskapandet i Skaraborg så är entreprenörerna en annan viktig målgrupp som bör uppmärksammas i arbetet med att attrahera nya invånare. En grupp som sannolikt attraheras av ett samhälls- och utvecklingsklimat som betonar betydelsen av företagsamhet och som också låter detta genomsyra den offentliga sektorns agerande.

⇒ **De "nya" pensionärerna**

De kapitalstarka "nya" pensionärerna borde attraheras av Skaraborgs relativt sett låga fastighetspriser, bra kommunikationer, god tillgänglighet och service samt regionens starka natur- och kulturmiljövärden. Detta är också en grupp med erfarenheter, idéer och nätverk som kan bidra till regionens utveckling.

⇒ **Turister**

Turismen som "annonspelare" bedöms av många som det mest effektiva sättet att nå framtida kommuninvånare. Turismen stärker regionens identitet och externa profil samt bidrar till att marknadsföra regionen. Skaraborg har stora värden i form av vacker och varierande natur, ett spännande kulturhistoriskt arv från den förhistoriska och medeltida perioden, två av Europas största insjöar och en levande landsbygd som kan nyttjas bättre för att öka turismen.

Tematiska prioriteringar

- ♦ Utveckling av fler attraktiva lägen för boende.
- ♦ Utveckling av attraktiva och hållbara stadsmiljöer.
- ♦ Profilerings av Skaraborg som en attraktiv och hållbar boenderegion.
- ♦ Profilerings av Skaraborg som en attraktiv utbildningsregion.
- ♦ Utveckling och profilerings av Skaraborg som en attraktiv och hållbar turistdestination.
- ♦ Utveckling av ett spetsigt kulturutbud med koppling till turism och evenemang.
- ♦ Mer företagsamma och näringslivsinriktade kommunala förvaltningar.
- ♦ Stärka den sociala ekonomin och det sociala kapitalet för fler aktiva och delaktiga invånare.
- ♦ Främja en ökad delaktighet i arbetslivet genom ett ökat tillvaratagande av invånarnas kompetens och entreprenörskap.

Indikatorer

För indikatorer se bilaga 2.

4.2 En konkurrenskraftig region präglad av hållbar tillväxt, innovation och förnyelse

Målbild 2014

Skaraborg har ökat sitt nyföretagande till sju nya företag per 1000 invånare. Tillväxten inom tjänstesektorn ligger i nivå med andra jämförbara arbetsmarknadsregioner i Sverige. En högre kunskapsnivå inom Skaraborgs basnäringar har resulterat i nya marknadsandelar, som i sin tur bidragit till en ökad sysselsättning. Antalet högskoleutbildade i näringslivet har ökat i nivå med andra jämförbara arbetsmarknadsregioner i Sverige. Skaraborgs näringsliv och offentliga verksamheter har ett utvecklat regionalt, nationellt och internationellt samarbete. Hållbarhet är ett av nyckelorden vid beskrivning av näringslivet i Skaraborg, och en av faktorerna till den ökade konkurrenskraften. Det gemensamma strategiskt långsiktiga arbetet, som genomförts med bredd och kraft, har starkt bidragit till den positiva utvecklingen.

Förutsättningar

För ett dynamiskt och växande näringsliv krävs det både ett inflöde av nya företag och förnyelse och hållbar tillväxt inom det befintliga näringslivet.

Nyföretagandet i Skaraborg är mycket lågt och ökar långsamt. Nya företag etableras idag huvudsakligen inom tjänstesektorn. Även i Skaraborg har en ökad andel av ekonomin överförts i en snabbt växande tjänsteföretagande, men utvecklingen är långsammare än för Sverige och för Västra Götaland. Hälsa, vård och omsorg är ett potentiellt område för ett ökat nyföretagande och tjänstesektor inom Skaraborg. Ett område med snabbt ökande behov och ett område inom vilket Skaraborg har en hög kunskapsnivå.

Produktion och produktivitet har ökat snabbt i Skaraborg de senaste tio åren, men våra basnäringar har inte lyckats ta nya marknadsandelar i en omfattning som leder till nya jobb. Arbetsmarknaden i Skaraborg har utvecklats svagt både utifrån den struktur som näringslivet uppvisar och utifrån dess profil då det gäller personalens utbildningsnivå. Ständiga effektiviseringar har i högre grad än i många andra regioner varit en förutsättning för att klara verksamhet och jobb.

Skaraborg specialisering⁴ finns dels inom de områden som har med de mer grundläggande behoven hos invånarna att göra. Det handlar om att bo och leva. Livsmedel och handel med livsmedel är en tydlig specialitet liksom byggverksamhet och material för byggnadsindustrin, möbler, vitvaror etc. Övrig specialisering finns främst inom försvarsverksamhet och fordonsindustri. Utveckling och tillämpning av nya kunskaper behöver förstärkas ytterligare så att de områden som Skaraborg är specialiserad inom klara den fortsatta konkurrensen bättre än idag. Kunskap inom design är exempel på ett viktigt område som behöver förstärkas.

Utbildningsnivån bland befolkningen och de som arbetar är i nivå med Sjuhärads och Trollhättans LA. Den är dock lägre än det svenska genomsnittet och lägre i förhållande till näringslivets inriktning. Endast inom metallvaruindustrin samt utbildnings- och vårdsektorerna är andelen högutbildade på samma nivå eller högre än riket.

---

⁴ Med specialisering avses andelen jobb i förhållande till andelen jobb i Sverige inom respektive bransch.

Skaraborg är dock en del av Västsverige. En region som i internationella undersökningar av innovation och innovationspotential hamnar mycket högt. Mycket finns att tjäna på en ökad samverkan inom regionen. Även i övrigt bör utbytet med omvärlden öka.

För att nå en hållbar tillväxt krävs fler miljöriktiga tekniska lösningar och ny kunskap vad gäller effektiv energianvändning, miljöanpassade produktionsprocesser och utveckling av förnybar energi. Det kräver också en attitydförändring. En region som klarar denna omställning kommer att ha goda företräden på en marknad som alltmer efterfrågar hållbara produkter och tjänster.

Prioriterade utvecklingsområden

Förnybar energi, upplevelsenäring, IT med koppling till produktion och beslutsstöd samt hälsa, vård och omsorg är områden som genom ett aktivt deltagande från näringslivet, ett engagemang från samhället och med koppling till resurser inom forskning och högre utbildning bedöms kunna utvecklas till starka profilmråden i Skaraborg.

⇒ Bioenergi

Idag framstår bioenergi som ett av de främsta alternativen till vår framtida energi-försörjning. Inom Skaraborg finns en stor potential för produktion, distribution, förädling och kunskapsöverföring vad gäller energi från jord-, skogsbruk och livsmedelsektorn. Förutom god tillgång på råmaterial finns betydande kompetens, såväl inom näringslivet som vid högskola, universitet och den offentliga sektorn. Den primära kompetensen i Skaraborg finns framför allt inom motortillverkning (utveckling av framtidens miljövänliga motorer till person- och lastbilar) samt förnybara bränslen, i synnerhet biogas. Genom en utvecklad regional samverkan har Västra Götaland, och Skaraborg i synnerhet, potential att bli en nationell, och möjligen även internationell, aktör inom bioenergiteknik.

⇒ Upplevelsenäring – turism, musik och dataspel

Inom upplevelsenäringen har Skaraborg styrkor inom framför allt besöksnäring, dataspel och musik. Skaraborg har stora värden i form av vacker och varierande natur, ett unikt kulturhistoriskt arv från den förhistoriska och medeltida perioden och en levande landsbygd som vi genom ett proaktivt och långsiktigt arbete kan nyttja bättre för att öka besöksnäringen i Skaraborg. Högskolan i Skövde är Sveriges största utbildare inom dataspelsområdet och bedriver en tillämpad forskning inom området. Vid Gothia Science Park finns ett antal unga dataspelsföretag samt en utvecklad stödstruktur för nya dataspelsföretag. Musik är ett område med starka traditioner i Skaraborg. Vid Music Factory i Skara finns utbildningar av hög kvalitet såväl på gymnasial som akademisk nivå.

⇒ IT med koppling till produktion och beslutsstöd

Högskolan i Skövde har sin specialisering inom informationsteknik, där de bedriver en bred utbildning och en forskning med såväl nationell som internationell spets inom IT-stöd för produktion (virtuella system), beslutsstöd (informationsfusion) samt systembiologi. När det gäller de två förstnämnda områdena finns en tydlig koppling och en potentiell ökad samverkan med Skaraborgs näringsliv. Den nyetablerade projektarenan vid Gothia Science Park kommer att ha en viktig roll i arbetet med att bygga upp en nationellt ledande innovations- och utvecklingsnod inom området.

Tematiska prioriteringar

- ⇒ Fler företagsamma individer
  - ◆ En röd tråd av entreprenörskap genom hela utbildningssystemet.
  - ◆ Ökad kvalitet på och ökad tillgänglighet till de rådgivningstjänster, utbildningar och dynamiska miljöer som syftar till ett ökat företagande inom såväl produkt- som tjänstesektorer.
  - ◆ Fler avknoppningar från privat och offentlig sektor.
- ⇒ Ökad affärsdriven samverkan inom de prioriterade utvecklingsområdena
  - ◆ Utveckla former för en strategisk samverkan mellan företag, samhälle och forskning/högre utbildning (triple helix).
  - ◆ Ökat regionalt, nationellt och internationellt samarbete.
- ⇒ Höjd kunskapsnivå inom Skaraborgs näringsliv
  - ◆ Utveckla nya former för kunskapsutveckling mellan högskola/universitet och företag.
  - ◆ Stärkta förutsättningar för högskoleutbildade ungdomar att komma ut i arbetslivet.
  - ◆ Fler behovsanpassade yrkesinriktade utbildningar på gymnasial och eftergymnasial nivå.
  - ◆ Bättre tillgång till kompetensutveckling för små- och medelstora företag.
  - ◆ Ökad kunskap inom miljöfrågor och sociala hänsyn.

Indikatorer

För indikatorer se bilaga 2.

4.3 En region med en långsiktigt hållbar infrastruktur

Målbild 2014

Regeringen har fattat beslut om utbyggnad av E20 i Västra Götaland till fyrfältsväg/motorväg med en hastighetsstandard på 110 km/h. Efterfrågan på järnvägskapacitet har ökat från invånare och företag och både Västra Stambanan, Älvsborgsbanan och Kinnekullebanan har nu god kapacitet för att möta denna efterfrågan. Det finmaskiga vägnätet har förstärkts med tjälsäkringsinsatser och andra trafiksäkerhetshöjande åtgärder. Kollektivtrafiken byggs löpande ut för att skapa större möjligheter till arbetspendling. Ett proaktivt arbete sker för att ställa om transportsystemet i en mer hållbar riktning. Alla hushåll och företag har tillgång till bredband med tillräckligt kapacitet för att klara det växande tjänsteutbudet. Skaraborgs universitet och högskolor erbjuder en hög kvalitet inom högre utbildning och en konkurrenskraftig forskning. Utvecklingen av ett mer flexibelt utbildningssystem med distansutbildning och lärcentra av hög kvalitet har stärkt förutsättningarna för ett livslångt lärande. Det gemensamma strategiskt långsiktiga arbetet, som genomförts med bredd och kraft, har starkt bidragit till den positiva utvecklingen.

Förutsättningar

Investeringar i ett långsiktigt konkurrenskraftigt och hållbart transportsystem är en avgörande förutsättning för att Skaraborg ska vara en attraktiv och väl sammanhållen internationellt konkurrenskraftig region.

Skaraborg har god lokal framkomlighet och god tillgänglighet till Göteborg och Stockholm via snabbtåg i centrum av regionen. Men uppbenbara svagheter finns, både för väg och järnväg. Europavägen genom Skaraborg har på vissa sträckor mycket dålig standard, är olycksdrabbad, medger inte helt höga hastigheter och har hög trafikintensitet. Skaraborg saknar också en mer omfattande civil flygtrafik och därmed egna snabba internationella kopplingar.

Skaraborgs struktur med många orter i ett relativt glest befolkat stadslandskap gör det svårt att bedriva en attraktiv och framgångsrik kollektivtrafik, vilket begränsar framför allt kvinnors tillgänglighet till arbete och utbildning⁵. Med hänsyn till svårigheterna med kollektivtrafiken är det extra viktigt att en aktiv omställning till mer förnybara bränslen sker i Skaraborg.

En region som Skaraborg med en hög andel produktion och med ett geografiskt "handikapp" visavi övriga Europa, måste ligga i framkant vad det gäller logistik och transporter. Att kunna kontrollera och effektivisera logistikkostnaderna blir en överlevnadsfråga. Vidare ställs allt större krav på miljöeffektiva transportlösningar.

En hög kvalitet på utbildning och forskning är en viktig faktor för en regions utveckling. Den snabba utvecklingen i arbetslivet och teknikutvecklingen kräver ett högt tempo i kunskaps- och kompetensutveckling. Livslångt lärande är en förutsättning både för näringslivets konkurrenskraft och för invånarnas möjlighet att leva utvecklande liv. Livslångt lärande innebär att utbildning och kompetensutveckling sker i nära samverkan mellan utbildning, samhälle och näringsliv. En väl utvecklad struktur för livslångt lärande ger större chanser att överbrygga obalanserna mellan utbud och efterfrågan på arbetsmarknaden.

---

⁵ Kvinnor har generellt en högre "restidströskel" och nyttjar kollektivtrafiken i högre grad än män.

Tematiska prioriteringar

- ⇒ Ökat regionalt inflytande på transportinfrastrukturplaneringen
  - ◆ I samverkan med kommuner, Västra Götalandsregionen, Vägverket, Banverket och Västtrafik utveckla nya metoder för ett ökat inflytande över planerings- och genomförandeprocesserna.
- ⇒ Omställning av transportsystemet i en mer hållbar inriktning
  - ◆ Ökade transporter på järnväg.
  - ◆ Ökad omställning till mer förnybara bränslen.
  - ◆ Utveckling av kollektivtrafiken.
  - ◆ Ökad kunskap och samverkan för en bättre transportlogistik.
- ⇒ Ökad tillgänglighet till utbildning av hög kvalitet
  - ◆ Utveckling av ett mer flexibelt utbildningssystem med distansutbildning och lärcentra av hög kvalitet.
  - ◆ Ökad samordning och näringslivsanpassning av utbildningsutbudet.
- ⇒ En konkurrenskraftig forskning
  - ◆ Fortsatt utveckling av starka forskningsmiljöer vid högskolor och universitet i Skaraborg.

Indikatorer

För indikatorer se bilaga 2.

5. FINANSIERING

Tillväxtprogrammet finansieras dels av deltagande aktörer och dels med stöd av de utvecklingsresurser som årligen avsätts för genomförandet av Skaraborgs delregionala tillväxtprogram.

För genomförandet av programmet avsätter medlemskommunerna och Västra Götalandsregionen årligen utvecklingsresurser till Skaraborgs Kommunalförbund. Som underlag för beslut om nivån på den kommunala finansieringen ska det inför varje år utarbetas mer detaljerade genomförandeplaner.

Andra finansiella verktyg för genomförande av programmet finns inom ramen för ett flertal nationella och europeiska program. Ett aktivt arbete ska ske för att på bästa sätt nyttja dessa möjligheter.

Skaraborg berörs av följande program inom ramen för EU:s strukturfonder

- Regionalt strukturfondsprogram för Västsverige (Mål 2 regionalfonden)
- Regional plan för nationella strukturfondsprogrammet (Mål 2 socialfonden)
- Landsbygdsprogrammet
- Gränsöverskridande program Öresund-Kattegatt-Skagerack (Mål 3 / Interreg IV a)
- Transnationellt program Nordsjöprogrammet (Mål 3 / Interreg IV a)
- Transnationellt program Östersjöprogrammet (Mål 3 / Interreg IV b)
- Interregionalt samarbete (Mål 3 / Interreg IV c)

ANALYS

Hela analysavsnittet baserar sig på rapporten "Skaraborg och kunskapsekonomin – en utredning av regionens utvecklingsförutsättningar", som utarbetades av Västra Götalandsregionen i samarbete med Skaraborgs Kommunalförbund under 2007.

För en mer utförlig beskrivning hänvisas till rapporten.

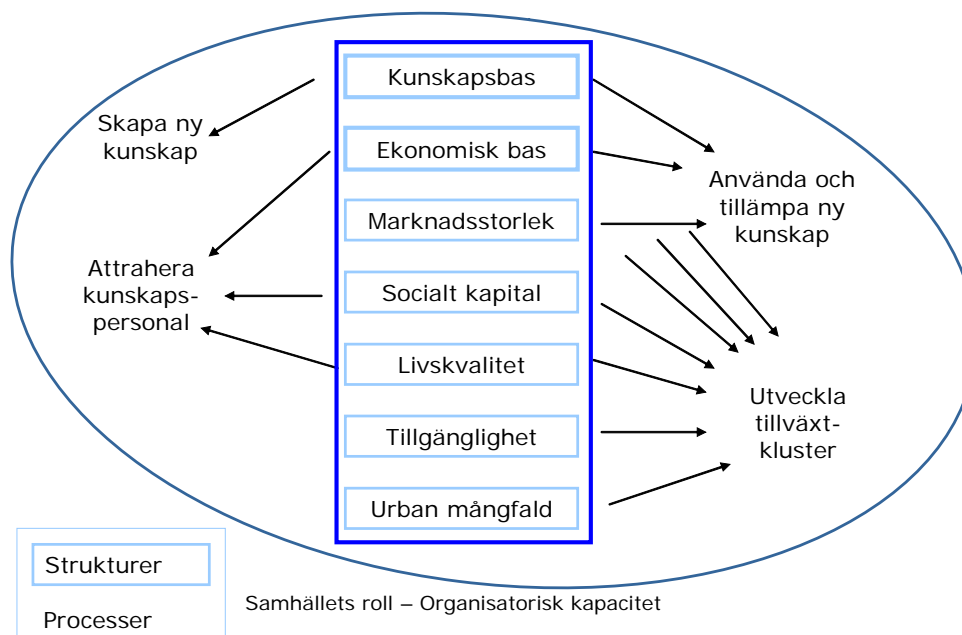
Utgångspunkt i hållbar utveckling och en globaliserad kunskapsekonomi

Analysen tar sin utgångspunkt i hållbar utveckling och i en globaliserad kunskapsekonomi.

Förutsättningarna för utveckling i Skaraborg har ändrats radikalt de senaste decennierna. Vi befinner oss i en allt mer global och konkurrensutsatt värld. Konkurrensen om invånare och företag har ökat. Storstaden och de stora marknaderna ger mer variation och lockar när kunskapsekonomin tränger in och tar över traditionella verksamheter. Att konkurrera med kinesiska eller indiska löner och arbetsvillkor framstår som otänkbart. Det är i en utvecklad kunskapsekonomi vi bör söka vår framtid.

En regions förutsättningar att vara attraktiv och framgångsrik i kunskapsekonomin förutsätter uthållighet, koncentration och ett utvecklingsarbete som omfattar förhållanden i såväl ekonomin, den sociala dimensionen som miljön. Utvecklingsarbete i kunskapsekonomin handlar därmed i grunden om hållbar utveckling. Det innebär att alla beslut ska utformas på ett sätt som beaktar ekonomiska, social och miljömässiga konsekvenser i ett längre tidsperspektiv.

Figur 1 Grundläggande strukturer och processer för en kunskapsregion

Källa: Skaraborg och kunskapsekonomin – en utredning av regionens utvecklingsförutsättningar, Västra Götalandsregionen (2007), s. 11

Regioner som vill vara framgångsrika i kunskapsekonomin behöver ha vissa grundläggande strukturer på plats. En stark kunskapsbas med kvalificerad forskning/utbildning och en diversifierad och mångsidig ekonomi utgör grunden. En grund som i praktiken förutsätter en region med ett visst befolkningsunderlag och bygger på en god tillgänglighet lokalt/regionalt och med omvärlden. En hög attraktivitet för befolkning och inte minst "kunskapsarbetare" förutsätter i sin tur hög livskvalitet, ett positivt socialt kapital, att klyftorna inte blir för stora och gynnas av mångfald.

Starka strukturella förutsättningar ger goda möjligheter till en bra utveckling i kunskapsekonomin. Om dessa strukturella förutsättningar inte omsätts i väl fungerande processer i en region förlorar de snart i innehåll och värde. Här finns ett uppdrag för såväl den offentliga sektorn som regionala partnerskap att stödja utvecklingsarbetet genom att agera för att befolkning och inte minst väl utbildade kvinnor och män attraheras till regionen, att ny kunskap skapas, att ny kunskap leder till nya affärer men också till en fortsatt utveckling av regionala styrkeområden eller kluster.

2.2 Skaraborgs förutsättningar i den globaliserade kunskapsekonomin

Skaraborg som helhet har haft en relativt god utveckling den senaste tioårsperioden. Krisen under första halvan av 1990-talet drabbade flera delar av Skaraborg hårt när ett stort antal arbetsplatser slogs ut. Återhämtningen på 2000-talet har gått bättre, inte minst för de centrala delarna kring Lidköping-Skara-Skövde.

Skaraborg som helhet har sedan 2001 haft en positiv befolkningsutveckling, med i genomsnitt 340 personer per år. Industrin har utvecklats väl den senaste 10-årsperioden. Såväl Skövde som Lidköpings LA har utvecklats i nivå med eller i Lidköpings fall betydligt bättre än för riket. Och produktion och produktivitet har ökat i samma nivå som Göteborgsregionen.

Utifrån antagandet om en ökad global konkurrens och ett högt omvandlingstryck med tillväxt framförallt i kunskapsintensiv industri och tjänstesektor står dock Skaraborg inför omfattande utmaningar.

I kapitlet nedan ges en kortfattad beskrivning av Skaraborgs förutsättningar i den globaliserade kunskapsekonomin enligt den modell som beskrivits ovan. Först ges en sammanfattande bild av de grundläggande strukturella förhållandena i Skaraborg. Därefter ges en bild av hur väl de grundläggande processerna fungerar samt en bedömning av organisationskapaciteten.

Grundläggande strukturer

Sammantaget så är de grundläggande strukturella förhållandena i Skaraborg svaga i förhållande till de krav som kunskapsekonomin ställer. De styrkor som finns måste utnyttjas väl och på en rad områden behöver strukturen förstärkas.

⇒ **En svag kunskapsbas**

Skaraborgs kunskapsbas är relativt svag med låg utbildningsnivå, ett begränsat antal högskolestuderande och behov av tydligare specialisering. De senaste tio åren innebär förlorade marknadsandelar och en relativt sett långsam utveckling av kvalifikationsnivån på arbetsmarknaden i Skaraborg i förhållande till rikets utveckling. Skaraborgs näringslivsprofil med stor andel primärnärings- och industriell tillverkning präglas av uthållighet, uppfinningsrikedom och bygger på effektiva produktionsprocesser. Andelen FoU i företagen är begränsad och utbildningsnivåerna låga.

⇒ **En diversifierad ekonomisk bas men avsaknad av bredd och spets**

Skaraborg har en bred ekonomisk bas att stå på. Men även om det i Skaraborg finns en bred uppsättning av olika branscher är antalet arbetsställen inom varje bransch ofta begränsat. Det samlade utbudet blir lågt och konkurrensen kan bli lidande. Ett tydligt exempel är utbudet av företagstjänster som ligger på ca en tiondel av den i Göteborgs lokala arbetsmarknad.

Skaraborgs specialisering⁶ finns dels inom de områden som har med de mer grundläggande behoven hos invånarna att göra. Det handlar om att bo och leva. Livsmedel och handel med livsmedel är en tydlig specialitet liksom byggverksamhet och material för byggnadsindustrin, möbler, vitvaror etc. Övrig specialisering finns främst inom försvarsverksamhet och fordonsindustri.

⇒ **En marknadsstorlek som ger förutsättningar för ökad attraktivitet**

Arbetsmarknadens bredd och spets, som är en mycket viktig faktor för en regions attraktivitet, är helt beroende av arbetsmarknadens storlek och täthet⁷.

Sammantaget har Skaraborg ett befolkningsunderlag och en arbetsmarknad som ger goda förutsättningar. Skövde LA är Sveriges nionde mest befolkningsrika. Lidköpings LA återfinns på plats 27 av 87 regioner. Den lokala arbetsmarknaden för de med högskoleutbildning omfattar redan idag i stort hela Skaraborg. Skaraborg bildar när det blir verklighet för hela befolkningen en gemensam arbetsmarknadsregion med en kvarts miljon invånare och kommer då att vara en av de fem mest befolkningsrika i Sverige. Avsaknaden av ett tydligt och tätt centrum i Skaraborg gör det dock svårare att dra nytta av den stora marknadens fördelar.

⇒ **Relativt god jämlikhet och ett gott socialt kapital**

Skaraborg är av tradition ett samhälle med starka nätverk mellan invånarna och ett livskraftigt föreningsliv. Att Skaraborg är ett i grunden starkt sammanhängande samhälle speglas av de, i förhållande till övriga delar av Västra Götaland och Sverige som helhet, låga antalet som får socialbidrag.

Men allt är inte rosenkimrande. T.ex. i Skövde bor en av tio invånare i ett bostadsområde, där invånare som diskrimineras, har svaga resurser eller "hamnat" i utanförskap, samlats. Ett område som karakteriseras av hög arbetslöshet, högre andel av elever som går ur grundskolan utan godkänt betyg i alla ämnen, lägre valdeltagande, lägre utbildningsnivå och lägre inkomster.

---

⁶ Med specialisering avses andelen av jobb i Skaraborg i förhållande till andelen av jobb i Sverige inom respektive bransch.

⇒ **En hög livskvalitet**

Livskvalitet är ett brett begrepp. Det omfattar såväl attraktivt boende, njutbar natur- och stadsmiljö, tillgång till nöjen och kultur såsom en fungerande samhällsservice. Livskvaliteten anses som genomgående hög i Skaraborg.

⇒ **Tillgängligheten - en nyckelfråga för Skaraborg**

Tillgängligheten är en nyckelfråga för Skaraborg. Dels för att Skaraborg saknar en större stad men också en mer omfattande civil flygtrafik och därmed egna snabba internationella kopplingar.

Det lokala och regionala väg- och järnvägsnätet har betydande styrkor. Framkomligheten på vägarna är mycket god. Relativt snabba länkar finns mellan de flesta orter. På järnvägssidan har Skövde sannolikt landets starkaste position i förhållande till Stockholm och Göteborg. Med en timma till Göteborg och två till Stockholm skapas förutsättningar att bedriva kvalificerad verksamhet och att utnyttja tjänster på en bredare marknad. Men uppenbara svagheter finns också. Både för väg och järnväg. Europavägen genom Skaraborg är olycksdrabbad, medger inte helt höga hastigheter och har hög trafikintensitet.

⇒ **Homogenitet snarare än mångfald**

Homogenitet snarare än mångfald är Skaraborgs kännetecken när det gäller invånare. Andelen med annan bakgrund är låg. Den kreativa klassen⁸ är liten och i första hand koncentrerad till Skövde.

Grundläggande processer

De strukturella förutsättningarna i en region måste omsättas i väl fungerande processer för att de inte ska förlora i innehåll och värde. Utifrån vår modell handlar det om att attrahera befolkning och inte minst väl utbildade invånare till regionen, att ny kunskap skapas, att ny kunskap leder till nya affärer samt till en fortsatt utveckling av regionala styrkeområden eller kluster.

⇒ **Ett lågt nyskapande**

Sambandet mellan den lokala marknadens storlek och nyföretagande är normalt sett starkt, då en stor marknad ger utrymme för fler aktiviteter och en större mångfald. Detta är dock inte fallet i Skaraborg. Nyföretagandet i Skaraborg är mycket lågt och ökar långsamt. En mångsidig men samtidigt tunn tjänstesektor både för företags- och hushållstjänster ger ett svagt stöd för nyskapande och nyföretagande. Andelen kvinnligt nyföretagande ligger på ca 30 %. De senaste årens utveckling tyder inte på någon trend av jämnare könsfördelning.

---

⁸ Den kreativa klassen är personer med särskilt kreativa talanger. T.ex. entreprenörer, designers, skribenter, IT-entreprenörer. Vetenskapen visar att denna typ av invånare är en faktor som stärker förutsättningar för utveckling.

⇒ ***Svagt utnyttjande och tillämpning av ny kunskap***

En regions förmåga att tillämpa ny kunskap avläses på en hög omvandlingstakt med bibehållen konkurrenskraft i den lokala ekonomin.

En samlad bild av utvecklingen i Skaraborg de senaste tio åren ger en relativt tydlig bild av den pågående omvandlingen och förändringen av Skaraborgs konkurrenskraft. Också i Skaraborg har en ökad andel av ekonomin överförts i en snabbt växande tjänsteföretagande. Men utvecklingen är långsammare än för Sverige och för Västra Götaland.

Industrin har relativt sett utvecklats bättre. Såväl Skövde som Lidköpings LA utvecklas i nivå med eller i Lidköpings fall betydligt bättre än riket. Då utveckling av produktion och produktivitet mäts blir också bilden mer positiv. Denna utveckling är i stort i linje med den för Västra Götaland.

Lönesummorna har dock inte utvecklats lika starkt, speciellt inte i Skövde LA, vilket tyder på ett hårt omvandlingstryck och ett näringsliv som har tvingats bli betydligt mer effektivt i sin produktion. Den ökade konkurrensen har klarats med omfattande produktivitetsförbättringar medan näringslivet i Skaraborg inte förmått ta nya marknadsandelar i den grad att sysselsättningen kunnat öka nämnvärt. Arbetsmarknaden i Skaraborg har utvecklats svagt både utifrån den struktur som näringslivet uppvisar och utifrån dess profil då det gäller personalens utbildningsnivå.

⇒ ***Relativt låg förmåga att attrahera nya invånare och kunskapspersonal***

Befolkningsutvecklingen i Skaraborg har de senaste 25 åren varit i stort konstant. Den positiva befolkningsutvecklingen är koncentrerad till stråket längs Vänerkusten, via Lidköping, Götene, Skara, Skövde och över till Vättern och Hjo. I övriga kommuner har befolkningen minskat. I Karlsborg och Gullspång har befolkningsutvecklingen varit mycket negativ de senaste 25 åren.

Tydliga bevis på den låga attraktionskraften ges av de relativt låga fastighetspriserna samt flyttströmmarna. Även om flyttmönstren stärkts under senare år, så sker en fortsatt nettoutflyttning av ungdomar. Mellan 1997 och 2005 förlorade Skaraborg netto drygt 6000 invånare i åldern 18-29 år, varav ca 60% kvinnor. De senare åren ser dock värdena något bättre ut. I början av perioden tappade Skaraborg ca tusen per år och de senaste åren ca 350 per år.

När det gäller Skaraborgs attraktionskraft för befolkning med längre utbildning så är denna svag i förhållande till andra jämförbara regioner.

⇒ ***Svag utveckling av tillväxtkluster***

När det gäller utveckling av tillväxtkluster finns få tecken på någon form av verksamhet som uppfyller samtliga krav som teoretiskt sett ställs då det gäller samverkan och omfattning i Skaraborg. Det finns dock en betydande koncentration av verksamheter inom ett antal områden: fordonsindustrin, jordbruks- och livsmedelssektorn, möbel och inredningssektorn samt försvarsverksamhet.

Om dagens initiativ för att utveckla mer fungerande kluster ska värderas med utfallet av ekonomin de senaste tio åren blir bilden inte allt för positiv. Inte någon av Skaraborgs branscher har en starkare utveckling av både jobb och högskoleutbildade än vad riket har. Inget område kan heller uppvisa en högre andel sysselsatta samtidigt med en högre andel högskoleutbildade

än riket. När det gäller jobb är dock både andelen högre och utveckling bättre än rikets inom jordbruk/livsmedel, kemi/plast samt maskiner/metallvaror.

Vårdsektorn är det enda kluster där andelen högutbildade överstiger riksgenomsnittet.

Den låga nivån när det gäller t.ex. företagstjänster, teknisk forskning och utveckling samt invånare med högre utbildning, gör det svårt att utveckla kluster med global konkurrenskraft. Allianser med andra är nödvändiga.

Skaraborg är samtidigt en del av Västsverige som totalt sett ligger på absolut toppnivå i Europa då det gäller privata satsningar på FoU, andelen tekniker och ingenjörer i industriell verksamhet och då det gäller att få utbyte av dessa resurser i ansökningar om nya patent.

Organisationskapacitet

När det gäller ledarskapet och organiseringen av utvecklingsarbetet i Skaraborg så finns en stor förbättringspotential. Den allmänna uppfattningen är att det har gjorts stora ansträngningar för att utveckla samverkan, speciellt de sista åren. Men även om det näringslivsinriktade arbetet inom ramen för tillväxtprogrammet 2004-2007 fungerat relativt väl, så är ambitionerna när det gäller mellankommunal samverkan och samsyn i stort betydligt större än de resultat som uppnåtts. En ökad medverkan från privata aktörer i det regionala utvecklingsarbetet skulle stärka förutsättningarna.

INDIKATORER

Programområde ”En attraktiv och synlig region”

Befolkningsutveckling	Befolkningsutvecklingen totalt Befolkningsutveckling kvinnor och män i åldern 20-64 år Nettoflyttningen kvinnor och män i åldern 18-29 år.
Fastighetspriser	Fastighetsprisernas utveckling.
Besöksutveckling	Antalet gästnätter Handelns omsättning
Utanförskap	Andel sysselsatta, kvinnor och män Ohälsotal, kvinnor och män Arbetslöshet, kvinnor och män
Företagsamma förvaltningar	Företagarnas omdöme av den kommunala servicen, de kommunala reglerna/byråkratin samt den kommunala konkurrensen (Svenskt Näringslivs årliga mätningar av det lokala företagsklimatet)

Programområde ”En konkurrenskraftig region präglad av hållbar tillväxt, innovation och förnyelse”

Nyföretagande	Antal nya företag per 1000 sysselsatta, kvinnor och män samt personer med annan etnisk bakgrund Ökat antal ekonomiska föreningar.
Attityder till entreprenörskap	Attityder till företagande (VGRs entreprenörskapsbarometer)
Innovation	Antal sysselsatta inom högteknologiska tjänster, kvinnor och män
Omvandling av näringslivet	Utveckling av lönesumman inom tjänstesektorn Antalet sysselsatta inom företagstjänster
Specialisering	Specialiseringsindex i kluster
Kunskapsnivå	Andel förvärvsarbete med högre utbildning i näringslivet
Sysselsättningsutveckling	Andelen sysselsatta per bransch, kvinnor och män
Miljö/energi	Antal miljöcertifierade företag Energianvändning i förhållande till produktion i dominerande kluster Andelen miljömärkta/kravmärkta produkter
Samarbete	Antalet regionala, nationella och internationella samarbeten.

Programområde ”En väl sammanhållen och tillgänglig region”

Regionförstoring	LA-regionernas utveckling
Transportinfrastruktur	Uppfattning om inflytandegrad bland förtroendevalda.
Kollektivtrafik	Marknadsandel och resandeutveckling kollektivtrafiken
Omställning transportsystem	Godsvolym som transporteras med kombinerade transporter. Antal tankstationer med alternativa drivmedel.
Utbildning	Antal studenter vid distansutbildning och lärcentra.
Forskning	Omfattningen av extern forskningsfinansiering.